

»GOLUB« I »ZMIJA«

(o molitvi modernog čovjeka)

Pavao Žanić

Pojam molitve upravljene Bogu, kao i pojam molbe upravljene čovjeku, u sebi uključuje dvojicu »nejednakih«. To može biti krivac pred sucem, podređeni pred gospodarom, siromah pred bogatim, podložnik pred pretpostavljenim, nemoćan pred mogućim, itd. Ako su u svemu jednaki, onda nema mjesta molitvi. Oni mogu ravnopravno dijagnosticirati, ili jedan drugoga upozoriti na dužnost ili pogrešku, ili razmijeniti mišljenja... Molitva, dakle, po svojoj naravi proizlazi iz odnosa i osjećaja, ili skrušenosti, ili poniznosti, ili poslušnosti, ili siromaštva, ili ovisnosti, ili nemoći, ili iz svega toga skupa.

Isus nas je učio primjerom i riječju skrušenoj i poniznoj molitvi. Uči nas Crkva, uče nas sveti, uče nas Koncil i pokoncilska liturgija.

Nikada se stvorenje pred Bogom neće i ne može poniziti više nego Isus Krist, čije osjećaje moramo slijediti. »Imajte u sebi iste osjećaje, koje je imao i Krist Isus! On, iako je po naravi Bog, nije se uporno držao svoje jednakosti s Bogom, nego se duboko spustio, uzevši narav sluga i postavši sličan ljudima. I kad se pojavio u obliku čovjeka, ponizi se još više postavši poslušan do smrti — do smrti na križu« (Fil. 2, 7). Dugo je ostao nezapažen i nepoznat, bio je siromah, progonjen, ponižavan... U danima svoje muke i smrti bio je vođen kao ovca na klanje a da nije otvorio svojih usta, crv a ne čovjek, iako je imao snagu da se opre svemu tome. Takav je bio Krist.

I kada je prvi put otvorio svoja usta da nas uči, reče: »Blago siromasima u duhu jer je njihovo kraljevstvo nebesko«. Blago onima kojima Bog uvijek treba, koji pred Neizmjernim osjećaju svoju ovisnost, malenkost i nemoć, koji mu uvijek duguju makar mu sve dali.

Kada nas je htio najkonkretnije poučiti kakva treba da bude naša molitva, ispričao nam je ono o farizeju i cariniku u hramu. Farizej se pred Bogom hvalio i pričao o onome što on radi, o svojim aktivnostima i zaslugama. Nije bilo traga skrušenosti, ovisnosti, poniznosti, kao da je ravan Bogu. Carinik, naprotiv, pun skrušenosti pred Neizmjernim Bogom nije se usuđivao podignuti pogled, već se udarao u prsa i molio: »Bože, smiluj se meni grešniku«. I reče nam Isus da je carinikova molitva bila prava, a ne farizejeva. Takvoj molitvi nas Isus uči, takvu molitvu od nas traži, poniznu i skrušenu.

Kristova molitva je bila ponizna, »...ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš« (Mk 14, 36), »budi volja tvoja« (Mt 26, 39). U njegovoj molitvi nema osjećaja krivnje jer Isus nije imao grijeha.

U Očenašu i nas uči predanosti u volju Božju: »Budi volja tvoja«. Učio nas je trajnom odnosu poniznosti pred Bogom, kada na pitanje apostola

o tome tko je najveći u kraljevstvu nebeskom postavi dijete posred apostola te reče: »... najveći je onaj koji se ponizi kao ovo malo dijete«.

Isus naglašava svoju ovisnost o Ocu, on se hrani voljom Očevom: »Moja je hrana vršiti volju onoga koji me je poslao«. Od nas traži duh odricanja, pokore, poniznosti: »Ako tko hoće ići za mnom, neka se odreče sebe...« (Mt 16, 24). Nadasve onaj divni primjer poniznosti kada učenicima oprao noge i nama zapovijedi da i mi tako činimo. — Jedan intelektualac mi u jednom pismu izražava svoje divljenje između ostalog i nad tim gestom: »Ajme... pa ono kako oprao noge učenicima... kakva plemenita poniznost!?!« Tako eto reagira duša jednog današnjeg intelektualca. Pred Raspetim, kojega su raspeli naši grijesi, kako drukčije moliti nego skrušeno i ponizno? I Isus je bio uslišan zbog njegova strahopoštovanja (Herb, 5, 7). To slijedi i apostol sv. Pavao: »Što se mene tiče, ne daj Bože, da se ičim hvalim, osim križem našega Gospodina Isusa Krista« (Gal 6, 14).

Crkva je od početka shvatila duh Kristove molitve i on je uvijek prisutan u njezinim molitvama. Kada je u Crkvi bilo više prave svetosti, onda je u njoj bilo više ponizne i skrušene molitve. A najveći sveci i učitelji duhovnog života bili su veliki baš u duhu prvog blaženstva, u osjećanju ljudske ograničenosti, malenosti, siromaštva i nemoći. »Bez mene ne možete ništa učiniti« (Iv. 15, 5).

Kažu da moderni čovjek ne shvaća poniznu i skrušenu molitvu, da ne zna što bi s njom, da oni ne idu zajedno. Možda! Onda bi trebalo nešto mijenjati, truditi se da se nešto promijeni. Neki je čovjek donio natrag postolaru cipelu napravljenu po narudžbi; cipela je bila tijesna. Postolar se našalio: »Cipela je točna, ali je vaša noga prevelika! Naravno da treba cipelu raditi prema nozi, a ne nogu prekrajati prema cipeli. Valjda u tom smjeru treba ići kad treba modernog čovjeka učiti moliti kako nas je Krist Gospodin učio.

Bilo bi naivno i teološki potpuno neispravno misliti da je moderni čovjek, učen i bogat, gord zbog svojih uspjeha, smanjio svoju ovisnost i dug pred Neizmjernim. Ako netko tako misli, neka se prisjeti Isusovih riječi: »Budite mudri kao zmijske, a bezazleni kao golubovi« (Mt 10, 16). Svi mi počimamo s Bogom s djetinjim, bezazlenim odnosom. Ta bezazlenost može biti i djetinjasta jer joj nedostaje zrelosti. Ali Krist nas ne uči da ostanemo samo djetinje bezazleni, nego od nas traži zrelost i mudrost kao što je zmija mudra. Zakon rasta i dozrijevanja postoji u svim Božjim planovima. Na žalost, ponajviše s nastupom »zmijske« strada »golub«. To je lažno sazrijevanje ili barem jednostrano. Najgore je kada »zmija« pojede »goluba« i čovjek ostane samo »zmija«. Onda on ne zna što će sa svojom vjerom, sa svojom molitvom. Takav će doći pred oltar baš kao farizej iz Kristovog primjera, ili uopće neće doći jer Bog smeta njegovoj veličini (Sartre).

Jedan moderni učitelj molitve doživio je tu tragediju na spektakularan način. Louis Evely, zaređen za svećenika 1937, doktor prava i filozofije, tomist, profesor, direktor koleđa, propovjednik, osnivač laičkih bratstava Ch. Fouoaulda u Belgiji. Uživao sam u njegovim knjigama iz prijašnjih godina njegova pisanja. Čini mi se da je i na hrvatski prevedena

njegova knjiga *Očenaš*, pisana 1957. Bio je tada Evely »golub« i »zmija«. Ali, godine 1969. izdao je knjigu *La Prière d'un homme moderne* (Molitva modernog čovjeka). U njoj se vraća na svoju temu o Očenašu pod naslovom: Demitologizirajmo Očenaš (str. 120). Demitologizirati Očenaš znači shvatiti da Naš Otac nije na nebesima, Gagarin ga tamo nije našao (str. 125). Moderni čovjek moli kao zreo čovjek. Zreo se postaje kad se od svog oca više ništa ne očekuje (str. 123). Čovjek svjestan svoga dostojanstva u isto vrijeme postaje svjestan i svojih sposobnosti i svojih dužnosti. On više ne računa na neku providnost koja hrani ptice nebeske, često vrlo loše (str. 99). Tko je vidio anđele? Treba ih što prije operušati (str. 71).

Prvi Evelyjev *Očenaš* zvučao je kršćanski, ovaj blasfemno. Godine 1970. Evely izdaje novu knjigu *L'Évangile sans mythes*. Na omotu piše da je on 1968. zatražio »promotion«, promaknuće u laički stalež. 1971. oženio se s ženom koja kaže da svoj prvi brak u svojoj savjesti smatra nevaljanim (Rocca, IX/72). Izgleda da je »zmija« pojela »goluba«. Na žalost, iako je napustio svećenički stalež i oženio se, njegove se ideje šire, jer gode ušima, i mnogi ih naivno i nekritički dalje raznose. Doista je potrebno biti i »zmija« da ovim idejama ne nasjednemo, ali ne »zmija« koja ne zna kako bi se pred Bogom smjestila. Kada više molitvu ne inspirira Kristova riječ i primjer nego psihoanaliza, joga, »psihologija« i »ratio«, onda »golub« u čovjeku mora umrijeti.

II. vat. sabor je nastojao da na poseban način progovori današnjem čovjeku njegovim jezikom i da mu se približi koliko je to najviše moguće. Sabor je imao pred očima mentalitet današnjeg čovjeka koji kroči naprijed gigantskim koracima na području znanosti, biologije, medicine, koji leti u svemir. Ipak Koncil preda nj iznosi lik Krista »blaga i ponizna srca«, koji se volio nazivati Sinom čovječjim, koji je došao da služi i dađe svoj život kao otkupninu za mnoge, koji se pokazao savršenim Slugom Božjim (DH 11), i koji se ponizio uzevši narav sluge i radi nas postao siromah premda je bio bogat (LG 8). Sabor priznaje modernom čovjeku »autonomiju vremenitoga«, ali ne kao da stvorene stvari ne ovise o Bogu. — Stvorenje bez Stvoritelja iščezava. Kad je Bog zaboravljen, stvorenje postaje neshvatljivo (GS 36). Na poniznu službu poziva biskupe (CD 13), na poniznost i posluš prezbitere (PO 13 i 15), još više redovnike (PC 5, 9 i 13), sve vjernike da slijede Krista siromašna, ponizna i opterećena križem (LG 41) na posvećenje molitvom i samozatajom (LG 42). Pashalni misterij uključuje u sebi i umiranje.

Obnovljena pokoncilaska liturgija ima pred očima baš modernog čovjeka, pa ipak ne napušta poniznu i skrušenu molitvu i vapaj ljudske bijede. Na početku misnog slavlja naglašava poziv na svijest i javno priznanje grešnosti. Svima stavlja u usta vapaje: Gospodine smiluj se, Jaganjče Božji, Gospodine nism dostojan ...

Nema pogibli da bi Crkva u svojim molitvama pretjerala u poniznosti i skrušenosti, da će »golub« pojesti »zmiju«, ali je danas više nego prije pogibeljno da u mnogim dušama zbog ponosa na uspjehe »zmija« pojede »goluba« i da čovjek još jednom kao u raj u zemaljskom osjeti svoju golotinju i bijedu.